

K.K.T.C. ENERJİ VERİMLİLİĞİ STRATEJİ BELGESİ

2016-2023

AMAÇ ve TEMEL HEDEFLER

Bu belge ile enerji verimliliğinde sonuç odaklı ve somut hedeflerle desteklenmiş bir politika seti belirlenmesi ve hedeflere ulaşmak için yapılması zorunlu eylemlerin, bu eylemlerin yerine getirilmesinden sorumlu kuruluşlarla birlikte tanımlanması; kamu kesimi, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının katılımcı bir yaklaşımla ve işbirliği çerçevesinde hareket etmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Aralık 2014’de yayınlanmış olan “KKTC Enerji Verimliliği Mevcut Durum ve Öneriler Raporu”nda ortaya konan veri, değerlendirme ve öneriler ışığında sekiz strateji alanında belirlenmiş eylemlerin gerçekleştirilmesi ile 2023 yılında:

- KKTC’nin GSYİH başına tüketilen enerji miktarının (birincil enerji yoğunluğunun) 2012 yılı değerine göre en az %20 azaltılması;
 - KKTC’deki CO₂ emisyonunun 2012 yılına göre en az %10 daha az olması,
 - KKTC’deki yenilenebilir enerji kaynaklarının birincil enerji üretiminin en az %10’unu sağlaması
- hedeflenmektedir.

STRATEJİLER

STR 1: Enerji verimliliğini destekleyecek kurumsal yapının güçlendirilmesi.

STR 2: Enerji verimliliğinde bilinç ve farkındalık kampanyalarının sürekliliği.

STR 3: Elektrik üretim, iletim ve dağıtımında verimliliği artırmak, enerji kayıplarını ve zararlı emisyonları azaltmak.

STR 4: Binaların enerji verimliliğinin sağlanması.

STR 5: Motorlu taşıtların birim fosil yakıt tüketimini azaltmak, toplu taşıma payını artırmak ve şehiriçi ulaşımda gereksiz yakıt sarfiyatını önlemek.

STR 6: Sanayi, tarım ve hizmetler sektörlerinde nihai enerji yoğunluğunu ve enerji kayıplarını azaltmak.

STR 7: Teknik eğitimlerle enerji verimliliğinde bilgi akışını ve gelişimi sağlamak; kamu ve özel sektörde uzmanlar yetiştirmek.

STR 8: Aydınlatma, su pompalama, beyaz eşya gibi sektörler arası büyük etkisi olan ürünlerde enerji verimliliğini sağlamak.

KISALTMALAR

Kurum ve kuruluş isimleri için bu belgede kullanılan kısaltmalar şu şekildedir:

BB	Başbakanlık
BRTK	Bayrak Radyo Televizyon Kurumu
BUB	Bayındırlık ve Ulaştırma işlerinden sorumlu Bakanlık
ÇD	Çevre Koruma Dairesi
DPÖ	Devlet Planlama Örgütü
EB	Enerjiden sorumlu Bakanlık
EKB	Ekonomiden sorumlu Bakanlık
İB	İçişlerinden sorumlu Bakanlık
KIB-TEK	Elektrik Kurumu
KK	Kamu Kesimi
KTBB	Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği
KTBEB	Kıbrıs Türk Benzinciler Birliği
KTMB	Kıbrıs Türk Müteahhitler Birliği
KTMMOB	Kıbrıs Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği
KTSO	Sanayi Odası
MB	Maliyeden sorumlu Bakanlık
MEB	Milli Eğitimden sorumlu Bakanlık
ÖEK	Özel Enerji Üretim Kurumları
PGM	Polis Genel Müdürlüğü
SB	Sağlıktan sorumlu Bakanlık
SO	Sanayi Odası
STB	Sanayi ve Ticaretten sorumlu Bakanlık
TB	Tarımdan sorumlu Bakanlık
TD	Telefon Dairesi
TO	Ticaret Odası
YAGA	Yatırım ve Geliştirme Ajansı
YEK	Yenilenebilir Enerji Kurulu
YÖDAK	Yükseköğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon ve Koordinasyon Kurulu

HEDEFLER VE EYLEMLER

STR1: Enerji verimliliğini destekleyecek kurumsal yapının güçlendirilmesi

Politika 1: Enerji verimliliği çalışmalarını dahil enerji politikaları oluşturabilecek ve enerji alanında planlama ve denetleme yapabilecek kurumsal yapının ve diğer gerekli yapıların oluşturulması ve işbirliklerinin güçlendirilmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Enerji verimliliği çalışmalarını tek bir çatı altında toplayabilecek, idari ve mali açıdan güçlü, yatay sektörlerde çalışmalar yapabilecek Enerjiden sorumlu bakanlık ve bünyesindeki Enerji Verimliliği Üst Kurulunun oluşturulması	EB	BB	Şubat 2017	Enerji verimliliğine yönelik çalışmaların yönlendirilebilmesi, denetlenebilmesi ve uygulanabilmesi için mevcut idari yapıların gözden geçirilmesi ve kapasite gelişimi önemlidir. Kurulacak bu yapı kapsamında üretim yapan kuruluşlar ve enerji piyasasındaki diğer paydaşlar denetlenebilecek ve denetim fonksiyonunun yanısıra enerji yönetiminin sağlanabilmesine yönelik de sistem oluşturulabilecektir. Bunun yanısıra, gerekli olduğu hallerde danışma kurulu ve düzenleyici kuruluşların oluşturulması da öngörülmektedir. Danışma kurulu tematik alanlarda çalışacak şekilde alt gruplar halinde yapılandırılacaktır.
2	Enerji verimliliği alanında faaliyet gösteren yapının, diğer kurum ve kuruluşların enerji verimliliği çalışmalarını da yönlendirecek ve koordine edecek şekilde güçlendirilmesi	EB	İB, BUB, KTMMOB, KTBB	Şubat 2017	Planlanan hedeflere ulaşılması için yapı güçlendirilmelidir. Enerji verimliliği alanında faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişilerinin kapasitelerini güçlendirecektir.

Politika 2: Enerji verimliliği uygulamaları için gerekli yasal altyapının ve koordinasyonun sağlanması

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Enerji verimliliği yasası ve	EB	KTMMOB, KTSO,	Mart 2018	Enerjinin üretim, iletim, dağıtım ve tüketim

	ilgili tüzüklerin oluşturulması		KK		aşamalarında, endüstriyel işletmelerde, binalarda, elektrik enerjisi üretim tesislerinde, iletim ve dağıtım şebekeleri ile ulaşımda enerji verimliliğinin artırılmasına ve desteklenmesine, toplum genelinde enerji bilincinin geliştirilmesine, yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanılmasına yönelik uygulanacak usûl ve esasları kapsar. Binalarda enerji performansı tüzüğü dahil enerji verimliliği sağlamaya yönelik yasal alt yapının oluşturulmasını içerir.
2	Enerji verimliliği uygulamaları için farklı sektörlerle yönelik politika ve uygulamalar arasında koordinasyon sağlanması ve işbirliklerinin güçlendirilmesi	EB	İB, KTMMOB, KTBB	Mart 2019	Enerjiden sorumlu bakanlık ile diğer ilgili Bakanlıklar arasında ortak eylemler içine alan işbirliği protokolleri yapılacak, yerel yönetimler arasında iletişim ağı kurulacak ve stratejik işbirliği tesis edilecektir. Uygulamaların izlenmesi de yapılacaktır.
Politika 3: Enerji verimliliği dahil enerji alanında belirlenen politikalar doğrultusunda değerlendirmeye yönelik mekanizma oluşturulması					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	KKTC’de enerji verimliliğinin takibine yönelik olarak veri toplama, saklama ve ulaşma altyapısının oluşturulması	EB	İB, KTMMOB, DPÖ	Mart 2020	Söz konusu kapasite, nitelikli insan gücü ve bilgi teknolojileri altyapıları ile birlikte oluşturulmalıdır
2	KKTC’nin enerji verimliliğinin diğer ülkeler ile ve önceki yıllara göre izlenmesi	EB	İB, KTMMOB, KTBB, DPÖ	Mart 2020’den itibaren her yıl	
Politika 4: Enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynakları alanlarında AR-GE çalışmalarının desteklemesi ve yatırımcıların teşvik edilmesi					
No	Eylem Adı	Eylemden	Eylemle İlgili	Bitiş Tarihi	Açıklama

		Sorumlu Kuruluş	Kuruluşlar		
1	KKTC şartlarına uygun enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynakları alanlarındaki ürünlerin araştırılmasına yönelik AR-GE çalışmalarının desteklenmesi	EB	EB, Üniversiteler, KTMMOB, KTSO	Mart 2020	
2	Enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynakları alanlarında; öncelikli teknolojilerde kamu-özel işbirliği ile yatırımcıların teşvik edilmesi için finans mekanizmalarının oluşturulması	EB	MB, KTMMOB, YAGA, KTSO	Aralık 2020	Enerji verimliliği sağlayacak ürünlerin KKTC’de üretilmesi desteklenmelidir.
STR2: Enerji verimliliğinde bilinç ve farkındalık kampanyalarının sürekliliğinin sağlanması					
Politika 1: Her yıl enerji verimliliği ayı düzenlenmesi					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Basın-yayın organlarında enerji verimliliği ile ilgili yoğun farkındalık programları	EB	EB, BRTK, Diğer TV/radyo Kanalları, Gazeteler	Her yıl	
2	Odalar, okul ve üniversitelerde enerji verimliliği farkındalık	MEB	EB, İlk ve Orta Öğretim Dairesi, YÖDAK,	Her yıl	Uluslararası platformlarda ve projelerde yapılan benzer etkinliklerle işbirliği de yapılmalıdır.

	çalışmaları, proje sunumları, paneller, yarışmalar, kompozisyon yarışmaları, konferanslar		Üniversiteler, KTMMOB, KTSO		
3	Satın alınan servislerin ve tüketilen ürünlerin (binalar, araçlar, ulaşım türleri ve yenilenebilir enerji türleri de dahil olmak üzere) enerji verimliliği ile ilgili etiket/özelliklerine yönelik bilinçlendirme kampanyaları	EB	KTMMOB, BUB, SB, KTBB, BRTK, KIB-TEK, Diğer yayın organları	Her yıl	Enerji verimliliği gösterge ve parametrelerinin halk tarafından anlaşılmasını/öğrenilmesini sağlayıcı etkinlikler düzenlenmesi. Enerji verimli araç kullanımının uzun vadeli avantajlarının vurgulanmasına yönelik etkinlikler de yapılmalı
4	Her yaşta yürüyüş yapılabileceği bilincinin geliştirilmesi	EB	KTBB, SB, KTMMOB	Her yıl	Hareketli yaşam tarzının sağlık ve çevreye de önemli katkısı olacağı bilincinin geliştirilmesi amacı ile yazılı ve sözlü basın aracılığı ile kampanyalar düzenlenebilir.
5	Bisiklet kullanımının özendirilmesi ne yönelik, şehir içinde bisiklet sürme etkinlikleri düzenlenmesi	KTBB	EB, SB, İB, PGM, KTMMOB	Her yıl	Uygun gün ve saatler seçilerek, şehir merkezlerinde topluca bisiklet sürme etkinlikleri düzenlemek ve zamanla bu etkinlikleri yaygınlaştırmak.
Politika 2: Sıradışı enerji verimliliği gayretlerini tanıma (recognition) ve tanıtma					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Her yıl Başbakanlık Özel Kurumsal Enerji Verimliliği Teşekkür Belgesi verilmesi	BB	EB, Üniversiteler, KTMMOB	Her yıl	Kurum bazında bir yıl içerisinde somut olarak belgelenmiş enerji verimliliği geliştirme başarısı, doğrudan kurumun en yüksek yetkilisine törenle ve basında büyük yer bularak takdir ve teşekkür plaketi Başbakan tarafından verilerek tanıtılacaktır. Teşekkür töreni Enerji Verimliliği Ayı içerisinde yapılacaktır.
STR3: Elektrik üretim, iletim, dağıtımında verimliliği artırmak ve enerji kayıpları ile zararlı emisyonları azaltmak					
Politika 1: 2018 yılına kadar Elektrik üretim, iletim ve dağıtımında gerekli tedbirleri alarak bu alanlarda enerji verimliliğini artırmak					

sağlamak					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Atık ısı gerikazanımı yöntemi ile elektrik üretimdeki verimliliğinin artırılması	EB	KIB-TEK, ÖEK	Aralık 2018	Mevzuatların kurulacak muhtemel elektrik santrallerinin kombine santraller olacak şekilde düzenlenmesi ve kombine çevirim santralleri sayesinde toplam verimliliğinin artırılması.
2	Kombine ısı güç sistemlerinin özendirilmesi	EB	ÖEK, KTMMOB	Aralık 2018	Şebekeye satış ve şebeke üzerinden enerji transferinin (wheeling) kolaylaştırılması da bu eyleme dahil edilebilir.
3	Ana İletim hatlarının tamamının 154kV seviyesine yükseltilerek iletimdeki verimliliğinin sağlanması.	KIB-TEK	EB	Aralık 2020	Ana iletim hatlarının tümü 154kV seviyesine yükseltilmesi. (hatlar 154 kV seviyesinde kurulmakta fakat 132 kV seviyesinde işletilmektedir)
4	Sistem stabilitesinin artırılması	EB	KIB-TEK	Aralık 2020	Türkiye ile kablo bağlantısı sağlanarak sitem entegrasyonunun sağlanması bu sayede stabilitenin artırılması ve yenilenebilir enerji üretim miktarının artırılması aynı zamanda emisyonun azaltılması
5	Tüm sayaçların akıllı sayaçlar ile değiştirilmesi	EB	KIB-TEK	Şubat 2016	KKTC sathındaki tüm abonelerin elektrik sayaçlarının akıllı sayaçlar ile değiştirilmesi, bu sayede talep yönetimi ve akıllı şebeke altyapısına yönelik hazırlık yapılması. PV sistemleri ile üretilecek enerjinin çift yönlü sayaçlar ile sisteme entegrasyonunun sağlanması.
6	Talep tarafı yönetiminin planlanıp uygulanması	EB	KIB-TEK, ÖEK	Aralık 2016	Talep tarafı yönetimi planlamasının yapılması, kademelendirilmiş tarife ve akıllı sayaç uygulamalarının yapılması.
Politika 2: Elektrik enerjisi üretimi ile ilgili çevre emisyonlarının azaltılması					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama

1	Enerji santrallarının zararlı baca gaz emisyonlarının azaltılması	EB	KIB-TEK, ÖEK	Mart 2017	İlgili elektrik üretimi santrallarının bacalarına filtre takılarak zararlı emisyonun azaltılması . Elektrik santrallarında kullanılan yakıt kalitesinin artırılarak düşük sülfür içeren yakıtların ve makina verimini artıran yakıt katkılarının kullanılması.
Politika 3: Yenilenebilir enerji üretiminin teşvikiyle dağıtık üretimin artırılması.					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Yenilenebilir enerji ve dağıtık üretim ile enerji üretimini artırmak	EB	KK, , YEK, KTBB, KIB-TEK, ÖEK	Mart 2017	Yenilenebilir enerji, dağıtık üretim teşviklerinin artırılması ve özendirilmesi.
2	Bina üstü Güneş Enerjisi PV Elektrik üretiminin şebekeye bağlanmasında yeni teknolojinin kullanılması	EB	KIB-TEK	Ocak 2017	Güneş Panelleri ile bina üstü enerji üretiminin şebekeye bağlanmasında akıllı inverterlerin kullanılması ile şebekeye bağlı PV kapasitesinde %40 a varan artış sağlama. Şebeke güç kalitesinin artırılması.
Politika 4: Akıllı şebeke altyapısının oluşturulmasına yönelik yatırımların yapılması					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Akıllı şebekeyi hedefleyen yatırımların yapılması	EB	KIB-TEK	Aralık 2020	Üretimden (dağıtık üretim dahil) tüketime kadar tüm elektrik sisteminin otomasyonuna ve teknolojik altyapıya yönelik eylemlerin hayata geçirilmesi.
STR4: Binalarda Enerji Verimliliğinin Sağlanması					
Politika 1: Yeni yapılacak binalarda, pencereler de dahil olmak üzere binayı çevreleyen dış yapı zarfının ısı yalıtımlı niteliğe dönüştürülmesi					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Binalarda ısı yalıtımı konusunda zorunlu standartların geliştirilmesi	Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı	EB, İB, KTMMOB, KTBB, KTMB, KTSO	Mart 2019	Türkiye’de yürürlükte olan TS 825 Isı Yalıtım Standardının Akdeniz Bölgesi için uygulanan kısmının ülkemizde uygulanabilmesine cevap verecek şekilde

	ve uygulanabilmesi için yasal düzenlemelerin yapılması	(BUB)			mevcut mevzuat düzenlenebilir.
2	Isı Yalıtımı Uygulama Kılavuzu'nun hazırlanması ve tanıtılması	EB	BUB, KTMMOB	Nisan 2019	
Politika 2: Bina Performans Mevzuatının hazırlanması					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Bina enerji sertifikası (ES) kriterlerinin belirlenmesi ve bu konuda yasal düzenlemenin yapılması	EB	BUB, KTMMOB, KIB-TEK, ÇD, KTMB	Aralık 2019	Avrupa'da ve Güney Kıbrıs'ta yaygın olarak kullanılan BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Methodology) bina enerji performans sistemi (veya benzeri) üzerinde KKTC şartlarına uygun bir çalışma yapılabilir.
2	Binalarda Enerji Performans (BEP) Yönetmeliğinin geliştirilmesi	EB	BUB, KTMMOB, KIB-TEK, ÇD, KTMB	Şubat 2019	Emlak vergilerinde ve taşınmaz mal harçlarında indirimler olabilir. Vergiler farklılaştırılabilir.
3	ES uygulamasının tanıtımının yapılması	EB	KTMMOB	Mart 2020	
4	Binalarda ES'nin öneminin anlatılması ve özendirilmesi için mekanizmaların geliştirilmesi	EB	MB	Aralık 2020	
Politika 3: Pasif mimari tasarım esaslarının hazırlanması					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Pasif güneş enerjisi, doğal havalandırma, toprak/su kaynaklı pasif ısıtma/soğutma sistemleri ile	EB	BUB, KTMMOB, KTBB	Mayıs 2019	Emlak vergilerinde ve taşınmaz mal harçlarında indirimler olabilir. Vergiler farklılaştırılabilir.

	ilgilitişvik mevzuatının hazırlanması				
2	Bilgilendirme ve uygulamanın yapılması	EB	KTBB	Aralık 2019	Profesyonellere, mühendislik ve mimarlık öğrencilerine yönelik eğitim yapılması ve söz konusu yaklaşımın önce kamu kesimine ait binalarda sonra özel sektörde yaygınlaşmasının sağlanması
Politika 4: Isıtma-soğutma havalandırma cihazlarının enerji verimliliğinin artırılması					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Soğutma cihazlarında inverter v.b. enerji verimliliği yüksek teknolojileri özendirmek için teşvik yöntemlerinin geliştirilmesi	EB	KIB-TEK, KTMMOB, Üniversiteler	Ocak 2018	Minimum A sınıfı cihazlar kullanma olabilir. A sınıfı altındaki cihazlara ithal izni verilmeyebilir.
2	Su ve mekân ısıtma işlerinde ısı pompası teknolojisini özendirmek için teşvik yöntemlerinin geliştirilmesi	EB	KIB-TEK, KTMMOB, Üniversiteler	Ocak 2018	
3	Merkezi ısıtma-soğutma işlerinde değişken soğutkan debili (VRV/VRF) vb. yüksek verimliliği olan sistemleri özendirmek için teşvik yöntemlerinin geliştirilmesi	EB	KIB-TEK, KTMMOB, Üniversiteler	Ocak 2018	
4	Orta ve büyük ölçekli binalarda ısı geri kazanımlı havalandırma zorunlu bir uygulama haline getirilmesi	EB	BUB, KTMMOB, Belediyeler Birliği	Ocak 2018	Orta ve büyük ölçek tanımı sonra yapılacak.

Politika 5: Evsel sıcak su hazırlama amaçlı kullanılan elektrikli boylerlerin enerji verimliliğinin artırılması					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Boyerlerin ve bunlara bağlı güneş enerjisi toplayıcılarının (kollektörlerin) imalatları ile ilgili zorunlu standartların geliştirilmesi ve uygulamaya konması	EB	BUB, KTMMOB, KTSO	Nisan 2018	
2	Güneş toplayıcılarında enerji sınıfı sertifikası uygulamasının geliştirilmesi	EB	BUB, KTMMOB, Üniversiteler	Nisan 2018	Söz konusu uygulamada gereken testler için üniversiteler yetkilendirilebilir
3	Sıcak su ısıtma sistemi ile ilgili montaj ve uygulama teknik esaslarının geliştirilmesi ve uygulanmasının zorunlu hale getirilmesi	EB	BUB, KTMMOB, KTSO, Üniversiteler	Nisan 2018	Sıcak su hazırlayan sistemler genellikle güneş enerjisi ile entegre edilmiş sistemler olup çatıya monte edilmektedirler. Bunların montajının doğru yapılması gerekir.
4	Yukarıdaki üç eylem ve benzeri uygulamaları denetleyecek mekanizmaların geliştirilmesi	EB	BUB, KTMMOB, KTSO, Üniversiteler	Aralık 2018	
Politika 6: Kamu binalarında enerji verimliliği					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Binalarda sertifikası olan enerji yöneticisi tayin etmek	EB	KK	Nisan 2018	
2	Tüm duvar ve çatıların ısı	EB	KK	Ocak 2019	

	yalıtımını yapmak				
3	Isıtma-soğutma ve havalandırma sistemlerinde enerji verimli sistemlere geçmek	EB	KK	Ocak 2020	Binaların enerji etüdünün yapılması ve ekonomik fizibilite sağlayacak sistemlerin seçilmesi gerekir.
4	Aydınlatmada enerji verimliliğine geçmek	EB	KK	Haziran 2018	Binaların enerji etüdünün yapılması ve ekonomik fizibilite sağlayacak sistemlerin seçilmesi gerekir.
STR5: Motorlu taşıtların birim fosil yakıt tüketimini azaltmak, toplu taşıma payını artırmak ve şehir içi ulaşımda gereksiz yakıt sarfiyatını önlemek					
Politika 1: Gereksiz yakıt sarfiyatının önlenmesi					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Enerji verimliliği yüksek taşıtların yaygınlaştırılması için mevzuat geliştirilmesi	MB	BUB	Ocak 2019	Şu andaki sistemden farklı olarak yeni araçların vergileri düşürülürken 15 yıldan eski araçların vergilerinin artırılması gerekmektedir. Mevzuattaki araç ağırlığı doğru bir kıstas değildir. CO2 salımı kıstas olarak daha doğru olabilecektir. Ayrıca, enerji verimliliği sağlayan start-stop sistemi gibi yeni teknolojileri kullanan araçlara vergi avantajları sağlanmalıdır.
2	Emisyon seviyesi düşük çevre dostu alternatif enerjili arabaların kullanımı	BUB	EB, MB, ÇD, KTBE	Ocak 2020	Doğalgaz, biyoyakıt veya elektrik motorlu araçların kullanımını sağlayacak yasal ve teknik altyapının oluşturulması gerekmektedir. Örneğin, akaryakıt istasyonlarında elektrik şarj altyapısı oluşturulmalıdır.
3	Akıllı trafik yönetim uygulamaları	BUB	KTBB	Aralık 2020	Trafik yoğunluğuna göre çalışan ve merkezden kontrol edilebilen akıllı trafik ışık sistemleri oluşturulmalıdır. Ayrıca, trafik ışıklarında yeşil dalga uygulaması yapılmalıdır (Yeşil dalga tabelasında yazan hızda yol alırsanız o hat üzerinde bulunan tüm trafik lambalarından yeşil ışıkta geçiyorsunuz)
4	Yakıt sarfiyatını öncelikle gözetilen akıllı ulaştırma	BUB	TD, PGM	Aralık 2020	Trafik yoğunluğunun bulunduğu noktalarda uyarılar yaparak alternatif yollar öneren navigasyon sistemlerinin

	sistemlerinin yaygınlaştırması				kullanımını sağlayacak bilgi ve iletişim teknolojilerinin teknik altyapısının oluşturulması.
5	Yayalar ve bisiklet kullanıcıları için güvenli yol ulaşımının kurulması	KTBB	ÇD	Aralık 2019	Gerekli altyapının geliştirilmesi. Kısa mesafe ulaşımı sağlayacak bisiklet kiralama ve muhafaza alanları oluşturulmalıdır.
6	Yıllık araç bakımlarının yapıldığının kontrol edilmesi	PGM	BUB, MB, ÇD	Aralık 2018	Araçların yıllık düzenli servis yapılıp yapılmadığının kontrol edilmesi önemlidir.
7	Verimlilik artışları sağlayan araç eko-sürüş tekniklerinin eğitimi	BUB	MB, ÇD	Haziran 2018	Sürüş ehliyeti sınavlarının eko-sürüş tekniklerini de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekmektedir.
8	Ülkemizde uluslararası standartlarda fosil yakıt kullanımının sağlanması	EB	ÇD, BUB	Aralık 2018	Temiz yakıt kullanımı ile araç yakıt performansı artmakta ve böylece birim yakıt tüketimi düşürülmektedir. Araçlar aynı miktar yakıtla daha uzun mesafelere ulaşabilmektedir.

Politika 2: Hazırlanmasına rağmen uygulanmayan ve güncelliğini yitiren Karayolları Master Planı'nın revize edilerek uygulanmasının sağlanması.

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Birbirini destekleyen ulaşım sistemlerinin oluşturulması (Ulaşım modlarının kombinasyonu)	BUB	KTBB	Aralık 2020	Şehir dışının şehir içine bağlantısını sağlayan otobanlar oluşturulmalıdır. Şehir içlerinde ise otobüsler ve ambulanslar için özel şeritler ile belirli bölgelerde tramvay gibi alternatif ulaşım araçları kullanılmalıdır. Şehirler arası bisiklet kullanımı.
2	Ulaşımında toplu taşımacılığın tercih edilmesini sağlayacak uygulamalar	BUB	KTBB	Aralık 2018	Kamu ve özel sektör işbirliği ile makul fiyatlarda, rotası ve saatinin sapma göstermeden uygulanacağı, modern-akıllı otobüs duraklarından oluşan ve araç park bağlantıları olan konforlu toplu taşımacılık sistemi kurulmalıdır. Ayrıca kuruluşların servis hizmeti sağlamaları özendirilmelidir.
3	Ağır vasıta kullanım	BUB	KTBB, PGM, KTSO	Aralık 2018	Ağır vasıtaların trafikte yaratacağı olumsuzluğun

	yönetimi				azaltılabilmesi için ilçelerde yük taşıma istasyonları kurulmalıdır. Bu sayede limanlardan gelen yüklerin trafik yoğunluğunun az olacağı zamanlarda ve belirli noktalarda toplanması sağlanacaktır. Özellikle şehir içlerinde, trafik yoğunluğuna <i>neden olan ağır vasıtaların trafiğe çıkış saatleri sınırlandırılmış olacaktır.</i>
4	Sürdürülebilir kentsel ulaşım planı ve kent trafiği yönetimi	KTBB	BUB, PGM	Aralık 2018	AB ülkelerinde kent trafik yönetimi ve denetimi UTMC sistemi ile yapılmaktadır. Bu sistem ülkemizde de kurulmalıdır. Ayrıca, yeterli otopark alanlarının sağlanmasından sonra özel araçların kent merkezlerinde kullanımı sınırlandırılmalıdır.
STR6: Sanayi, tarım ve hizmetler sektörlerinde nihai enerji yoğunluğunu ve enerji kayıplarını azaltmak					
Politika 1: Sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde, enerji alanında istatistik, ölçme-değerlendirme ve izlemeye yönelik bir mekanizma oluşturulması					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Sanayi, tarım ve hizmet alt sektörlerinde, tasarruf potansiyelleri ile birlikte enerji verimliliğinde uygulanabilecek önlemlerin belirlenmesi	EB	STB, TB, MB, SO, TO	Ocak 2019	Sanayi tarım ve hizmet alt sektörlerinde, tasarruf potansiyelleri ile birlikte enerji verimliliğinde uygulanabilecek önlemlerin ve önceliklerin belirlenmesi için tarama çalışması yapılmalıdır. Tarama çalışmasının alt sektörleri temsil eder nitelikte örnek olarak seçilecek işletmelerde ön enerji etütleri şeklinde yapılmalıdır. Hazırlanacak sektör raporunun EV önceliklerinin belirlenmesinde kılavuz niteliğinde olacaktır. EV Eylem Planının uygulanması, öğrenme süreci olarak çalıştırılmalı ve rapor her 4 senede bir güncellenmelidir
2	Kurumsal yapılanma politikaları çerçevesinde oluşturulan kurumsal yapıda enerji verimliliği alanında yönetim bilgi sistemi	EB	STB, MB	Mart 2020	Kurumsal yapılanma politikaları çerçevesinde oluşturulan kurumsal yapıda (ör. EB) Enerji Verimliliği Yönetim Bilgi Sistemi'nin alt yapısı oluşturulmalıdır. Enerji Verimliliği Yönetim Bilgi Sistemi ilgili kurum kuruluşlar, Sanayi tarım ve hizmet sektörlerindeki

	kullanılması				işletmelerden gelen istatistiki ve diğer verileri toplama, değerlendirme ve raporlayabilme kapasitesine sahip olmalıdır.
3	Sanayi ve hizmet sektörlerinde enerji yöneticisi görevlendirilmesinin zorunlu kılınması	EB	STB, MB, SO, TO, KTSO	Nisan 2018	Enerji verimliliği eğitim politikaları çerçevesinde Enerji Yöneticisi Sertifika Programları açılmalı ve Enerji Yöneticileri yetiştirilmelidir. İşletmelerde enerji yöneticisi eğitimi almış sertifikalı enerji yöneticileri görevlendirilmesi ve bunun ilgili bakanlığa bildirilmesi zorunlu olmalıdır. Bu yönetici halen işletmede görevli bir kişi olabilecektir. İşletmenin mali bünyesine bağlı olarak sertifikalı Enerji yöneticilerinden hizmet alımı şeklinde uygulanmasına imkân verilmelidir.
4	Sanayi ve hizmetler sektörlerinde işletmelerin enerji tüketimleri konusunda rapor/hesap sunulmasının zorunlu kılınması	EB	STB, MB, SO, TO	Aralık 2018	
Politika 2: Sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde enerji verimliliğinin özendirilmesi					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde enerji verimliliği alanındaki teknolojilerin ve iyi uygulama örneklerinin işletmelerde yaygınlaştırılması	EB	STB, TB, SO, TO	Ocak 2019	Sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde enerji verimliliği alanındaki teknolojilerin ve iyi uygulama örneklerinin işletmelerde yaygınlaştırılması için araştırma, kılavuz/kitapçık hazırlama, eğitimler verme için görevlendirmeler yapılmalıdır.
2	Enerji verimli ürünlerle verimsiz ürünlerin vergilerinin	EB	STB, TB, MB, SO, TO	Ocak 2019	Enerjiyi verimli ürünlerle verimsiz ürünlerin vergileri farklılaştırılmalıdır. Öğrenme süreci içinde farklılaştırma güncellenmelidir.

	farklılaştırılması				
3	Enerji yönetimine özendirme	EB	STB, TB, MB, SO, TO	Aralık 2018	Kamunun dıştan aldığı ürün ve servislerde ISO50001 sertifikalı şirketlerin tercih edilmesi.
Politika 3: Enerji Verimliliği Proje Çalışmaları ve Yatırımları İçin Sürdürülebilir Finansman Mekanizmalarının Geliştirilmesi					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Enerji verimliliği projeleri için finansman mekanizmalarının geliştirilmesi	EB	STB, TB, MB, SO, TO, EKB	Ocak 2020	Banka, finans kuruluşları, Maliye Bakanlığı, İlgili Bakanlıklar, ilgili odalar ve meslek kuruluşları, sektör temsilcilerinden oluşacak bir çalışma gurubu finans mekanizmaları geliştirilmesi için çalışma yapıp finans mekanizmaları geliştirmelidir. EV projelerinin finansmanın kolaylaştırılması için prosedürlerin basitleştirilmesi ve bankaların istedikleri garantiler için destekleme fonları oluşturulmalıdır. Finansman desteği veren kuruluşlar tarafından sektörün ve halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır
2	Sanayi sektöründe enerji verimliliğinin desteklenmesi	EB	KTMMOB, KTSO	Ocak 2020	Sivil toplum örgütlerinin ve meslek odalarının bu tür hizmetleri üyelerine ücretsiz, indirimli ve/veya düşük faizli kredilerle sağlaması yolları aranmalıdır.
STR7: Teknik eğitimlerle enerji verimliliğinde bilgi akışını ve gelişimi sağlamak; kamu ve özel sektörde uzmanlar yetiştirmek					
Politika 1: Kamu, sivil toplum örgütleri, teknik okullar ve üniversiteler arasında eğitim işbirliğiyle ilk 2.5 yıl içerisinde tüm kamu kurumları ve özel kurumlara enerji yöneticisi eğitimin vermek					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Enerji verimliliği yönetimi ile ilgili eğitim konusunda üniversiteler ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği protokolü yapılması	EB	KK, KTBB, KTMMOB, Üniversiteler	Mart 2019	EB, üniversite ve KTMMOB'nin de katıldığı bir komisyon oluşturup verilecek eğitimin içeriği ve planı konusunda mutabakata varılacak. Üniversiteler, eğitimi verebilecek kalifiye öğretim üyesi isimlerini aynı komisyona sunacak.

2	Enerji yönetimi eğitim takvimi belirlenmesi.	EB	KK, KTBB, KTMMOB, Üniversiteler	Haziran 2019	EB, üniversite ve KTMMOB'nin katıldığı komisyonun onayladığı öğretim üyelerinin programı üniversite desteğiyle belirlenip bir eğitim takvimi belirlenecek.
3	Enerji verimliliği temel eğitiminin KK ve meslek odalarına verilmesi	EB	KK, KTBB, KTMMOB, Üniversiteler	Aralık 2019	Eğitim takvimindeki öncelik sırası verimlilik açısından en yüksek etki yapacak kurum ve kişiler esasına göre yapılacaktır. Enerji verimliliği yönetici sertifikası seminer sonunda katılımcılara sunulacaktır.
4	Teknik okullarda enerji verimliliği ile ilgili bölümler açılması veya mevcut bölümlerin geliştirilmesi	MEB	EB	Ocak 2020	

Politika 2: Üniversiteler, kamu ve sivil toplum örgütleri arasında enerji uzmanı yetiştirme programı geliştirilmesi ve 1 yıl içerisinde ilgili teşviklerin uygulamaya geçmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Enerji verimliliği ile ilgili Yüksek Lisans eğitimi alma konusunda teşvik modelleri oluşturulması	EB	KK, KTBB, KTMMOB, Üniversiteler	Ocak 2019	ED ve OB tarafından kamu ve özel kuruluşlar için uzman eleman yetişmesine yönelik teşvik (ör: ek prim) geliştirilmesi. Özel kuruluşların bu yöndeki uygulamalarını kolaylaştıracak teşviklerine vergi muafiyeti.

Politika 3: Kamu ve özel kurumlarda enerji ile ilgili uygulayıcıların akademik uzmanlık veya sertifika sahibi olması ile ilgili yasal düzenlemenin 1 yıl içerisinde hazırlanması

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Enerji uygulayıcılarının sertifikalı olması ile ilgili yasal düzenlemenin yapılması	EB	KK, KTBB, KTMMOB	Mart 2019	-

Politika 4: Enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji ile ilgili araştırma ve teknoloji geliştirme çalışmalarına teşvik geliştirilmesi ve 1 yıl içerisinde ilgili çağrılarının açılması

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Konuyla ilgili ArGe destek programının oluşturulması ve var olan programların konuya odaklanması	EB	KTMMOB, KTSO, Üniversiteler, STB, MEB	Mart 2020	Türkiye'deki SANTEZ modeli Kıbrıs'a uygulanabilir. TÜBİTAK programları çerçevesinde enerji verimliliği ile ilgili KKTC'ye yönelik araştırma çağrısı yapılması.
STR8: Aydınlatma, su pompalama, beyaz eşya gibi sektörler arası büyük etkisi olan ürünlerde enerji verimliliğini sağlamak					
Politika 1: Ürün ithalinde ve kullanımında enerji verimliliği yüksek teknolojilerin seçilmesi					
No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Bitiş Tarihi	Açıklama
1	İç (mekan) ve dış (sokak) aydınlatmada enerji verimliliğinin artırılması.	EB	KIB-TEK, KK, KTBB	Aralık 2018	İç mekan ve dış(sokak) aydınlatmalarında enerji verimliliği yüksek teknoloji armatürlerin kullanılması ve özendirilmesi. Dış aydınlatma amaçlı yenilenebilir enerji kullanımının artırılması.
2	Su motorları ve pompalarda teknolojik uygulamaların geliştirilmesi, verimin artırılması ve kısa vadede enerji kazanımı sağlanması.	EB	TB, KTBB	Aralık 2018	Tarımsal sulama amaçlı ve belediyeler tarafından kullanılan pompalama istasyonlarında kullanılan motorların yenilenmesi sırasında yüksek verimli teknolojik motorların kullanılmasının yasal zorunluluk haline getirilmesi. Tarımsal alanda kullanılan motorların yenilenebilir enerji ile kullanımının özendirilmesi. Küçük ölçekli kullanılan (binalarda pompalama, hidrofor v.b) pompaların ithalatında yüksek verimliliğin zorunlu olması.
3	Beyaz eşya ve elektronik aletlerde enerji verimliliği yüksek ürün sınıflarının ithal edilmesi	EB	KK, STB	Aralık 2018	Örneğin A sınıfı ve üzeri beyaz eşyalar, Energy Star logolu bilgisayarlar, vs.